

Gradovi in dvorci ob reki Dravi

Srečko Štajnbaber

Ob reki Dravi je od avstrijske do hrvaške meje veliko kulturne dediščine, zato je v predvidenem obsegu ni možno predstaviti v celoti. Predstavljeni so samo gradovi in dvorci, ki jih je ob reki Dravi na omenjeni razdalji toliko, da jih lahko po številnosti brez težav primerjamo z gradovi in dvorci ob Renu ali Loari. Tudi ob Dravi so gradovi nastali na strateško pomembnih mestih in so imeli obrambno vlogo. Po družbenih spremembah in spremembah taktik vojskovanja so jih počasi nadomestili gradovi in dvorci na ravninskem prostoru ob sami reki. Lastniki so se pogosto menjavali, prav tako so bile izvedene številne prezidave in dozidave. Vseh teh sprememb v prispevku ni možno obravnavati v celoti, zato so navedeni le ključni podatki. Ti gradovi in dvorci so danes v različnem gradbenem stanju, eni so že zdavnaj v ruševinah, drugi žal propadajo pred našimi očmi, nekateri dobivajo novo podobo in vsebine. V prispevku niso obravnavani gradovi v Halozah, saj so bili predstavljeni v lanskoletnem letniku *Proteusa*.

Našo pot začnemo v Črnečah, kjer se v središču vaške naselbine nahaja manjši renesančni dvorec, ki je nastal na mestu srednjeveškega dvora, v pisnih virih je izpričan od leta 1408. V drugi polovici šestnajstega

ali v prvi polovici sedemnajstega stoletja so prvotno srednjeveško stavbo nadomestili s sedanjim podkletenim dvonadstropnim poslopjem, ki se je od takrat do danes ohranilo brez večjih gradbenih sprememb.

Razvaline srednjeveškega gradu Pukštajn. Foto: Srečko Štajnbaber.

Nad Dravogradom se na strmem skalnem pomolu nahajajo razvaline gradu Dravograd. Grad je bil postavljen tako, da je bil z njega mogoč odličen nadzor prehoda preko reke Drave in prehoda iz Dravske in Mislinjske v Labotsko dolino. V srednjeveških listinah je prvič omenjen leta 1177 kot castrum Trahurck, na šentpavelskem posestvu ga je zgradil Kolon iz Trušenj. Pozneje je večkrat menjal lastnike, med katerimi nastopajo šentpavelski benediktinci, nato Aufensteini, grofje Celjski, Habsburžani in drugi. Ohranil se je do začetka devetnajstega stoletja, nakar je začel naglo propadati. Do danes se je poleg temeljev obodnega zidovja in zasutih kleti ohranila predvsem visoka severozahodna stena mogočnega romanskega grajskega bivalnega stolpa, ki še vedno sega do prvotne višine.

Vzhodno od Dravograda se nahajajo ruševine gradu Pukštajn. Grad je nastal pred sredino trinajstega stoletja za grofe Andeške in je imel značilno obliko manjšega romanskega obodnega gradu z bivalno stavbo – palacijem, obzidanim dvoriščem in močnim ščitnim zidom. Postavili so ga na težko dostopnem prepadnem pomolu nad reko Dravo in mu dali vlogo središča manjšega zemljiškega gospodstva.

V poznem srednjem veku, ko je bil deželnoknežja last, so grad prezidali in povečali. Takrat je nastal tudi dominantni večnadstropni stolp gotskih oblik, ki še sedaj zaznamuje podobo gradu proti dolini reke Drave. Leta 1706 je pogorel in zatem so ga opustili ter pod njim zgradili nov двореc. Pukštajn predstavlja najbolje ohranjeno grajsko razvalino ob reki Dravi med Dravogradom in Mariborom.

Tik pod njim se nahaja двореc Bukovje. Baročni двореc je nastal za plemiško rodovino Khössler. Takrat je nastala celotna sedanja stavbna masa, vključno z večino notranjih zidov, a še brez treh okroglih pomolnih stolpičev na vzhodni in južni fasadi.

Med letoma 1870 in 1899, ko je bil v lasti družine baronov Kometer, so ga temeljito

predelali v historističnih oblikah in ga na novo opremili. Zunanjščino so razgibali z vogalnimi pomolnimi stolpiči in okni neogotskih oblik. V notranjščini so reprezentativne bivalne prostore v prvem nadstropju opremili z bogatimi štukaturami, pečmi in pohištvom. Po prvi svetovni vojni je двореc izgubil dragoceno opremo notranjih prostorov. Okoli leta 1989, ko ga je uporabljala jugoslovanska vojska, so ga temeljito prenovili in malce nadzidali.

Nad Vuzenico so ostanki Pistrovega gradu. Nekdanji grad, ki ga je pred letom 1238 pozidal Kolon I. Zalenski, je bil ob koncu sedemnajstega stoletja še povsem ohranjen. Danes je ohranjen le del renesančnega stolpiča z zaobljenima robovoma in strelnimi linami. Nad Spodnjo Muto so na strmem hribu Grašin bamberski škofje konec dvanajstega stoletja pozidali grad Hohenmauten. Grad je bil postavljen kot zaščita mitnice v dolini, ki je nastala že v dvanajstem stoletju (1147). Grad se leta 1255 omenja kot castrum Mutenberch. Leta 1489 je bil zapuščen, od šestnajstega stoletja (1584) je grad v razvalinah.

Naslednik starega gradu je graščina Kienhofen, ki stoji sredi naselja Zgornja Muta. Nastala je iz dvora, omenjenega leta 1510. Leta 1807 je bila prezidana, leta 1810 je pogorela. Današnja enonadstropna stavba pravokotnega tlorisa s klasicistično fasado je nastala po tem požaru.

Nad trgov Radlje so na robu strmih skalnatih pečin oziroma na hribu Kamen (Stein) ohranjene ostaline nekdanjega gradu, ki se v šentpavelski listini omenja med letoma 1193 in 1220 kot »Castrum ad lapidem«. Grad je v literaturi imenovan tudi kot Stari grad, grad Siegfrieda Marenberškega in kot Trušenjski grad. Grad so v letih 1480 in 1532 razdejali Turki, poškodovali so ga tudi požari v letih 1574 in 1697. Po požaru leta 1697 gradu niso več obnavljali. Gosposčina se je preselila na obrobje trga v nekdanjo grajsko pristavo - danes двореc

Mahrenberg, ki stoji na skalnem pomolu, na mestu v križišču nekdanjih srednjeveških in novoveških cest. Danes je дворец nadstropna stavba v obliki črke L (ohranjena sta severni in zahodni trakt). V stavbo vodi mogočni renesančni portal iz peščenjaka iz leta 1666. Rustificirani portal se na vrhu zaključuje z ravno preklado, pod katero je niz triglifov in metop. Portal je bil verjetno pred drugo svetovno vojno ali po njej prenesen iz radeljskega samostana. Na plošči sta grba gospodov Mahrenberških – grb Siegfrieda Mahrenberškega in opatinje samostana dominikank Marije Ivane Linzer.

Dvorec obdaja park, oblikovan v krajinskem slogu, ki je bil zasnovan v osemnajstem stoletju. Rastlinski fond obsega med drugim več vrst jelke, duglazijo, klek, rdeči hrast, platano, rdečo bukev, tiso, zeleni bor, dob, rdeči bor in druge vrste. V prvi polovici dvajsetega stoletja, ko so bili lastniki družina

Suppanz (Zupanc), so v parku rasle vrtnice vzpenjalke, pušpan, rumene lilije in drugo cvetje. V parku je fontana – vodnjak okrogle oblike z vodomedom in okroglim stebrom s štirimi izviri vode v obliki ribjih glav.

Falski grad se prvič omenja leta 1245. Ime je dobil po brzicah v bližini – Wasserfall. Leta 1259 so prvo falsko postojanko uničili Madžari. Po letu 1290 se blizu razvalin omenja že novo upravno poslopje. Grad je bil od trinajstega stoletja dalje središče šentpavelske posesti na Štajerskem. V letih od 1405 do 1407 je bil ob vojaškem spopadu, ki sta ga proti gradu vodila bamberski upravnik Mute Wolf Spangstainer in Oton Pergauer, uničen. Zametki današnjega gradu so nastali po letu 1407, bil je razmeroma skromna stavba. Po letu 1638 je bila stavbna zasnova razširjena in barokizirana. Večje prezidave so bile v drugi polovici devetnajstega stoletja.

Grad Viltuš. Foto: Srečko Štajnbaher.

Stari grad Viltuš je prvič omenjen v listini iz leta 1193. Najstarejši del je romanski stanovanjsko-obrambni stolp, kateremu so prizidali palacij z grajsko kapelo in celoto obdali z obzidjem. Opuščen je bil na začetku sedemnajstega stoletja in je danes v razvalinah. Gradnja novega dvorca Viltuš na ravnici ob reki Dravi sodi v leto 1625, ko je baron Vid Žiga plemeniti Herberstein pozidal dvonadstropno graščino, sredi osemnajstega stoletja je takratni lastnik grof Rabatta prizidal pritrlično krilo s kapelo, končno podobo pa je dobil v drugi polovici devetnajstega stoletja, ko so mu lastniki iz rodbine Badel vdahnili tedaj priljubljeni pečat romantičnega sloga. Dvorec je zato arhitektonsko zelo razgiban, temelji pa na več organsko zraščanih, čeprav po višini in usmerjenosti povsem različnih krilih. Očara z množico frčad in stolpičev, predvsem pa z obkrajnim velikim stolpom, ki obvladuje celotno stavbo in ji daje novo komponento, čeprav v času gradnje ni več imel obrambne vloge. Nekoč je bil grad opremljen z marmornimi kamini, z nekaj enkratnimi kiparskimi deli ter rezljanimi lesenimi stropovi. Okoli dvorca je bil urejen park angleškega tipa, zasajen z mnogimi redkimi domačimi in tujerodnimi drevesnimi vrstami.

Nad Limbušem se v zgodovinskih virih grad Limbuš in grajski hrib prvič in le posredno omenjata leta 1332, predvideva pa se, da je grad na vrhu hriba verjetno pozidal ministerial štajerskega deželnega kneza Lipold Lembah (Leopold Limbuški), ki je v pisnih virih prvokrat omenjen leta 1147. Grad je menjal veliko lastnikov, bil je večkrat oblegan in poškodovan od Turkov, nazadnje pa v osemnajstem stoletju skupaj s kapelo in pristavo porušen. Danes so na vrhnjem delu hriba le še mestoma vidne njegove ruševine. Dvorec Račji dvor leži v ravnini na vzhodnem robu mesta Maribor in se prvič omenja leta 1200 kot last nemškega viteškega reda. Ti so leta 1279 dvorec s pripadajočo posestjo, predvsem vinogradi, prodali benediktinskemu samostanu v Admontu, ki

je ostal lastnik dvorca vse do leta 1937. Enonadstropni dvor sestavljajo štiri krila, ki obdajajo notranje pravokotno dvorišče. Gradbeno jedro predstavlja vzhodno krilo iz sedemnajstega stoletja s križno obokano vinsko kletjo. V prvi polovici osemnajstega stoletja je bilo prizidano južno, v drugi pa še zahodno gospodarsko krilo. Takrat je dobil dvor poznobaročno, klasicistično podobo. Veliko leseno prešo so v severni del vzhodnega krila postavili sredi devetnajstega stoletja, v drugi polovici devetnajstega stoletja pa pozidali še severno krilo.

Na ravninskem delu grajskega griča nad Mariborom, danes imenovanega Piramida, je v srednjem veku stal grad Gornji Maribor (Marchburch, grad mejne marke), katerega vloga je vezana na ustanovitev in razvoj naselja oziroma mesta Maribor pod njim. Grad naj bi bil postavljen okoli leta 1106 oziroma pred letom 1164, ko je prvič omenjen v virih, dokončno pa je bil opuščen in porušen leta 1784.

Zgodovina nastanka gradu v mestnem jedru Maribora sega v čas po letu 1478, ko so na mestu dveh meščanskih hiš zgradili trietažno podkleteno grajsko jedro. Postopoma so temu jedru dodajali še druga poslopja vse do devetnajstega stoletja. Je značilna raščena arhitektura, katere širitev in poznejše rušitve so se prilagajale sprva potrebam po mestni obrambi in potem reprezentančnim in stanovanjskim prostorom. Posebej velja omeniti peterokotno bastijo na severovzhodnem vogalu, ki je bila izvorno del mestnega obzidja, baročno Loretansko kapelo iz leta 1655, izjemno rokokojsko stopnišče iz sredine osemnajstega stoletja, delo mariborskega stavbenika Jožefa Hofferja, vzhodno krilo z arkadnim hodnikom in ploščadjo s streho, viteško dvorano iz leta 1680, okrašeno z bogatimi štukaturami in poslikavami. Posedovalo ga je več lastnikov, vrhunec je doživel v času grofov Khisslov in Brandisijev (od šestnajstega do osemnajstega stoletje), ko je grajski kompleks obsegal turnirsko dvorišče in številne gospodarsko upravne stavbe

zahodno od današnje stavbe. V devetnajstem stoletju se je mesto začelo širiti zunaj obzidja, utrdbe so postopoma porušili in grajski kompleks se je skrčil na današnjo velikost.

Radvanjski dvorec se prvič pisno omenja leta 1434 kot trdna zidana graščina, opremljena z oboki, krog in krog obdana s širokim vodnim jarkom, pa tudi z dvižnim mostom. Stavba je verjetno šele konec sedemnajstega stoletja dobila značaj gosposkega prebivališča, obdanega z gospodarskim poslopji – hlevi, kovačnico, shrambami, sodarno, mlinom, ledenico, ribnikom ... Okoli gradu so bili vrtovi in sadovnjaki, tako znotraj grajskega jarka kot tudi zunaj njega. V enem od vrtov naj bi bil nasad vrtnic in pritlikavega grmičja, ki so ga imenovali »paradiž«.

Na južnem robu Maribora se nahaja Betnavski dvorec, ki predstavlja eno od najlepših baročnih arhitektur Podravja. Prvotno poslopje so v začetku štirinajstega stoletja po-

zidali grofje Betnavski, po katerih je stavba tudi dobila ime. V tistem času je bil to renesančni grad, ki je imel štiri obrambne stolpe in obrambni vodni jarek. Med lastniki so bili tudi ogrski Szekeliji in kasneje znameniti Herbersteini. V času razcveta protestantizma je postal tudi sedež protestantov. Mogočna stavba je leta 1685 pogorela, takratni lastniki Brandisi so jo v letih od 1730 do 1780 prezidali v baročno rezidenco. Pri obnovi so se zgledovali po tedaj na Dunaju modernem poznobaročnem florentinskem slogu. Pri obnovi so porušili oba začetna stolpa, pozidali osrednji rizalit, prav tako so zasuli vodni jarek. V notranjosti je bilo zgrajeno razkošno triramno stopnišče, ki vodi do reprezentančne avle v nadstropju in s freskami okrašene velike dvorane. Dvorec obkroža danes neurejeni park, ki je bil v devetnajstem stoletja zasnovan v angleškem krajinskem slogu.

Grad Vurberk. Foto: Srečko Štajnbaber.

Grad Vurberk je bil prvič neposredno omejen leta 1244 kot Wuermweg. Kasneje je bil v lasti grofov Hollenburgov ali gospodov Vurberških, ki so ga poimenovali in mu dali značilni grb. Med vojno med Otokarjem II. Češkim in Ogri je Vurberk za krajši čas prišel pod Ogre. V šestdesetih letih trinajstega stoletja naj bi dal kralj Otokar Češki grad menda porušiti. Ptujski gospodje so Vurberk ponovno pozidali. V salzburških rokah je ostal vse do leta 1438, nato pa z dedno pogodbo leta 1441 prešel v posest Stubenberških in ostal v njihovi lasti do leta 1616, ko je Jurij Stubenberški prodal gosposčino Filibertu Schranzu plemenitemu Schranzeneggu.

Leta 1493 so ga napadli Turki, vendar ga nikoli niso mogli zavzeti. Grad je bil dobro opremljen in varovan. V šestnajstem stoletju so grad preuredili in ga utrdili z renesančnim obzidjem in obrambnim stolpom. Leta 1619 so ga z vmesnimi prekinitvami pridobili Herbersteini, leta 1715 je grad prešel v posest Attemsov do leta 1885. Do leta 1907 je bil grad nato v meščanskih

rokah, ko so si ga ponovno pridobili Herbersteini. Pred zadnjo vojno je bil v njem sanatorij ruskega rdečega križa. Med drugo svetovno vojno je bila v njem nacistična politična šola. 22. februarja leta 1945 je bil grad med bombardiranjem hudo poškodovan. Ruševine so po vojni odstranili.

Dvorec v Staršah sodi v sedemnajsto stoletje. Zasnovan je v obliki črke L, podkleten in enonadstropen, na strmi opečni strehi ima manjši stolpič. V osnovi je bil dvorec pravokoten, na vogalih so bili štirioglati stolpiči, ki pa jih danes ni več. Tudi nekdanjega obzidja ni več, obstaja pa še manjša parkovna površina.

Poznorenesančni dvorec Ravno polje pri Ptujju ima v sklopu grajske arhitekture na Slovenskem posebno mesto, saj se je ponašal tudi najkakovostnejše oblikovanim arhaidnim dvoriščem sedemnajstega stoletja, po drugi strani pa je to pozabljena stavba, ki se je v zadnjem desetletju že v dobršni meri sesula vase. Med letoma 1572 in 1586 so Stubenbergi na mestu stare pristave postavili novo renesančno grajsko stavbo. Sredi

Grad Ravno polje. Foto: Srečko Štajnbaher.

sedemnajstega stoletja je obsežno gosposčino z dvorcem kupil Hans Christian baron Galler in do leta 1670 pozidal mogočno reprezentančno zasnovo. Nato se je izmenjalo več lastnikov. Herbersteini so dvorec večinoma izpraznili, razprodali ter odpeljali opremo in grajski arhiv. V njihovih rokah je ostal do leta 1932. Tedaj ga je po agrarni reformi, ki jo je izvedla kraljevina Jugoslavija, kot odpravnino s posestvom vred dobil dotedanji upravnik posestva in računovodja Josip Muzek.

Za ptujski grad najstarejši pisni viri omenjajo, da je dal salzburški nadškof Konrad I. sezidati trdnjavo na mestu ostankov starejših srednjeveških poslopij v letih od 1125 do 1130. Iz enajstega ali dvanajstega stoletja je verjetno tudi vodnjak na dvorišču, globok kar štiriinpetdeset metrov, sedanji venec pa je bil postavljen v baroku oziroma drugi polovici sedemnajstega stoletja. Okoli leta 1220 sta salzburški nadškof Eberhard II. in štajerski vojvoda Leopold VI. ustanovila kovnico denarja, ki naj bi bila domnevno na gradu v bližini romanskega palacija in Konradovega stolpa. Kovnica je prenehala delovati leta 1230. Zadnji srednjeveški zapis o ptujskem gradu je iz leta 1487, in sicer v popotnem dnevniku Paola Santonina, spremljevalca oglejskega vizitatorja. Zapisano je, da je grad trden in nepremagljiv.

Grad je bil večkrat dograjen ali spremenjen, gotskih ostankov je malo (na primer polžasto stopnišče), zadnjih večjih gradbenih del so se lotili Leslieji proti koncu sedemnajstega stoletja, ko so prezidali romanski palacij in na novo postavili severovzhodno grajsko krilo. Grad je dobil današnjo trikotno zasnovo. V obeh krilih so uredili najimnitnejše grajske sobane. V južnem so jih okrasili z bogato stropno štukaturo, v severnem pa se viteška dvorana in kapela dvigata skozi dve nadstropji. Na grajskem kompleksu so zidali tudi v osemnajstem stoletju, ko so h Karlovemu portalu prizidali južni triosni prizidek za grajsko upravo, zgradili pa so tudi grajsko žitnico.

Grad Turnišče oziroma grajsko stavbo je leta 1827 dal delno zgraditi grof Adolf von Schönfeld. Tloris v obliki črke H pa je dobil v letih med 1876 in 1878. Še danes je okoli gradu zelo lep park z izbranim drevjem, v parku pa je bilo nekaj nagrobnikov psov rodbine Lippit. Od leta 1884 do leta 1945 je bil lastnik posesti baron Ralf Waren Lippit, ki je imel na gradu veliko kobilarno. Lippiti so bili znana konjerejska družina, s svojimi kasači so se udeleževali številnih dirk. Znotraj gradu je baron Lippit za hčerko in njenega moža, barona Hunckerja, dal zgraditi manjšo vilo.

Dvorec Ristovec (Rüstenau), ki se nahaja v naselju Brstje pri Ptujju, je dokaj redek primerek tako imenovanega vodnega dvorca. Zgrajen je bil v petnajstem stoletju in ima pisano zgodovino lastništva. Dvorec in posest sta v zgodovini znana z različnimi imeni: Plechlov dvorec, Ristovec, Rosenau, Rüstenau, Češka pristava. Dvorec se omenja v letih od 1429 do 1441, ko ga je salzburški nadškof dal v fevd Reinprechtu Gleinzerju in ženi Diemuti. Okoli leta 1500 se dvor omenja kot Holeneški dvor, ki sta ga takrat imela Gleinzer in Aspach. Leta 1627 je bil v lasti Elizabete Pachler. Ko se je po smrti prvega moža Elizabeta vnovič omožila s plemenitim Wintershofnom, je imel dvorec uspešno gospodarstvo in je cvetel tako, da so mu nadelo vzdevek »Rosenau«.

Dvorec Dornava je bil prvič omenjen leta 1435, do osemnajstega stoletja pa so bili njegovi lastniki gospodje Ptujski, Herbersteini in Sauerji. Dvorec je bil prvotno manjši od današnjega. Skupaj s posestvom ga je leta 1730 kupil grof Dizma Attems, ki ga je dal v letih od 1739 do 1743 dograditi v velik baročni dvorec po načrtih Jožefa Hueberja. Okrog njega je bil urejen vzdolžni park z osrednjim drevoredom do dvorca, parkovnimi ureditvami za dvorcem in s številnimi skulpturami ter Neptunovim vodnjakom. Za parkom se nadaljuje dolg osni drevored, ki je najdaljši v Sloveniji. Od leta 1820 so bili lastniki dvorca in par-

ka Auerspergi. Zadnji lastnik je bila rodbina Pongratz. Dvorec je zgrajen iz treh kril: glavnega in dveh stranskih v obliki črke U. Osrednja slavnostna dvorana v nadstropju je poslikana s kakovostnimi podobami antičnega junaka, ostali deli dvorca pa so bili opremljeni z rokokojskim pohištvom in okrašeni s številnimi štukaturami.

Naselje Muretinci se prvič omenja leta 1322 kot Meretincen. Tu je verjetno že v srednjem veku stal dvorec, ki pa se omenja šele leta 1542 pri ceditvi imetja. Takrat je bil last Luke Szekelija, borskega in ormoškega graščaka. Dvorec je z zamenjavo posesti leta 1652 prišel v last nemškega viteškega reda, ki so kmalu zgradili sedanji grad, posest pa upravljali iz Velike Nedelje. Zasnova gradu se od izgradnje v sedemnajstem stoletju pa vse do danes ni spreminjala. V zadnjih stoletjih je imel grad Muretinci za križniški red predvsem gospodarsko-upravni pomen. V devetnajstem stoletju so križniki v gradu ustanovili veliko sirotišnico s pravo zdravstveno ambulanto.

Grad v Veliki Nedelji je stara križniška komenda, ki je prvič omenjana leta 1273, a je v zasnovi po vsej verjetnosti nastala že kmalu po letu 1200, ko je Friderik Ptujski s pomočjo nemškega viteškega reda zavzel velikonedeljsko ozemlje. Njegovo srednjeveško jedro je še ohranjeno v jugozahodnem delu sedanje grajske stavbe, vendar pa danes prevladuje renesančna gradbena zasnova. Arhitektura, ki se je že v srednjem veku spreminjala, je bila večjih prezidav deležna tudi v sklopu protiturškega utrjevanja okoli sredine šestnajstega stoletja. Naslednje večje prenove je bil grad deležen v času Markvarda barona von Egkh-Hungersbacha v letih od 1612 do 1619 in nato še okoli leta 1675. Takrat je med drugim najbrž ob naslonitvi na notranjo stran starejšega obzidja nastalo tudi novo vzhodno krilo z arkadno lopo v pritličju. Poznejše predelave, zlasti tiste med letoma 1723 in 1730, so dale gradu podobo sodobne baročne rezidence. Takrat so temeljito prenovili tudi v osnovi domnevno še poznoromansko dvoetažno grajsko kapelo,

Dvorec Dornava. Foto: Srečko Štajnbaber.

prostore reprezentančnega drugega nadstropja pa so opremili s štukiranimi okviri, parketi in pečmi.

Na izpostavljenem predelu takratne avstrijsko-ogrške meje v Ormožu so Ptujski gospodje v zadnji tretjini trinajstega stoletja pričeli graditi stavbni kompleks. Leta 1487 so deželnoknežje čete ob umiku pred četami ogrskega kralja Matije Korvina ormoški grad požgale, nato so ga dobili Szekeliji in ga obnovili. Takrat so palacijo nadzidali še tretje (današnje drugo) nadstropje. Leta 1598 je grad in gosposčino Ormož odkupil Jurij Rupert Herberstein in jo leta 1605 prodal ogrski plemiški rodbini Pethe, ki je grad nato posedovala celo stoletje. Leta 1704 so kruci (ogrski kmečki uporniki) s pomočjo ormoških podložnikov grad izropali in požgali. Sledila je obsežna obno-

va, katere začetki pa morda segajo še v čas okoli leta 1690. Utrjeni srednjeveški grad je takrat dobil podobo zgodnjebaročne rezidence. Posebno kakovost gradu predstavljajo klasicistične poslikave v štirih zaporednih prostorih prvega nadstropja zahodnega krila gradu, ki sodijo v vrh klasicističnega monumentalnega slikarstva na Slovenskem. Grad na vzhodni strani obdaja razsežni angleški park, eden najlepših, kar se jih je ohranilo pri nas. V njem so na začetku dvajsetega stoletja pozidali kapelo z grobnico grajskih lastnikov, h grajskemu kompleksu pa sodi tudi gospodarsko poslopje, imenovano prištava, ki ga omenjajo že srednjeveški viri.

Literatura:

Stopar, I., 1986: *Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba.*

Srečko Štajnbaber je študij geografije in zgodovine vpisal na Filozofski fakulteti v šolskem letu 1977–1978 in ga končal v septembru leta 1982. Po služenju vojaškega roka se je zaposlil na Srednji kovinarski, strojni in metalurški šoli v Mariboru kot profesor geografije in zgodovine, kjer je poučeval do 1. julija leta 1992, ko se je zaposlil na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Mariboru, danes Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območni enoti Maribor. Že v času poučevanja na srednji šoli se je srečal s problematiko naravne in kulturne dediščine, saj je v okviru mladinskih raziskovalnih taborov v Šmartnem na Pohorju leta 1986 začel sodelovati s strokovnjaki zavoda. Tudi po zaposlitvi je obdržal stik s prosvetnim delom, saj je vsa ta leta še naprej vodil tabor na Šmartnem tako strokovno kot organizacijsko. V letu 1998 je tako poleg navedenega tabora strokovno in organizacijsko sprejel tudi vodenje tabora Zoisovih štipendistov v Svečini, na novo pa je leta 1998 organiziral tabor v Mislinjski dolini, leta 2002 na območju Slovenskih goric, leta 2011 pa še v Zavrču in na Rogli. Doslej je izvedel 52 mladinskih raziskovalnih taborov.

Po 1. januarju leta 2002 je postal tudi vodja Zavoda za varstvo kulturne dediščine, Območna enota Maribor. Od leta 2017 do 2023 je bil tudi predsednik Slovenskega konservatorskega društva.